

Zeist, 10 juni 2020

Betreft: input notaoverleg care 15 juni 2020

Geacht kamerlid,

De corona crisis heeft ons land in volle hevigheid geraakt. Iedereen ondervindt er de gevolgen van. Mantelzorgers die intensief zorgen worden extra hard geraakt. Dagbesteding viel weg, thuiszorg afgeschaald, huishoudelijke hulp stopgezet en ook vrijwilligers konden geen respijt meer bieden in de thuissituatie wegens besmettingsgevaar. Het toch al wankel evenwicht waar mantelzorgers zich vóór de crisis in bevonden werd extra zichtbaar. En waar het in het begin van de corona-uitbraak in veel gevallen bleek dat mantelzorgers het nog wel redden met wat extra hulp vanuit hun eigen netwerk en het online aanbod van mantelzorg-ondersteunende organisaties en vrijwilligers, blijkt dat nu de crisis langer duurt overbelasting snel toeneemt. Met alle gevolgen van dien, zowel voor mantelzorgers, als degene(n) voor wie ze zorgen.

Op 15 juni is er een notaoverleg over care. Daarin zal onder andere gesproken worden over Langer Thuis, de Wmo, en 'wonen en zorg'. Als deze tijd ons iets over mantelzorg leert, is dat we nu in volle omvang zien hoe de situatie zich over een jaar of tien voor zal doen: er zal sprake zijn van minder zorgpersoneel, waardoor de vraag naar zorg niet altijd kan worden beantwoord. Mantelzorgers zullen in de thuissituatie voor kwetsbare personen met complexe zorgvragen moeten zorgen. We hebben pas het begin gezien van wat nodig zal zijn aan mantelzorg in de toekomst. Die toekomst vereist een zwaardere integrale positie van mantelzorg binnen zorg en ondersteuning.

De richtlijnen voor mantelzorgondersteuning en de zorgladder mantelzorg¹, waarin zowel gemeenten als zorgaanbieders en zorgverzekeraars de verantwoordelijkheid hebben om mantelzorgers die het nodig hebben op een goede manier te ondersteunen, zien we dan ook als een stap in de goede richting. De richtlijnen bieden helderheid in de voorwaarden en de rollen, zodat er op een laagdrempelige manier hulp en ondersteuning kan worden geboden. Afstemming en samenwerking tussen partijen is essentieel om tot een breed palet van ondersteuning te komen. De ombudsman pleitte onlangs al voor meer regie², zodat mensen weten waar ze aan toe zijn en wat er van hen verwacht wordt. Ook benadrukte de ombudsman het belang van een gemeenschappelijke ondergrens van ondersteuningsmogelijkheden.³

Ondertussen houden gemeenten onverkort vast aan hun beleidsvrijheid. En voor veel mantelzorgers zijn in de praktijk maatwerkoplossingen gepast. Maar, als mantelzorg in de toekomst de rol wil vervullen die maatschappelijk gevraagd wordt, zal een intelligente tussenweg tussen centrale sturing en decentrale vrijheid gevonden moeten worden.

>> Wilt u bij de minister erop aandringen dat de zorgladder mantelzorg -ook als de crisis op z'n retour is- de basis blijft van de wijze waarop de ondersteuning voor alle mantelzorgers in een gemeente georganiseerd is?

¹ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/richtlijnen/2020/04/16/richtlijn-mantelzorgondersteuning>

² <https://www.nationaleombudsman.nl/nieuws/2020/nationale-ombudsman-roept-op-tot-meer-regie-jaarverslag-2019>

³ <https://www.trouw.nl/politiek/de-overheid-is-een-machine-geworden~b0d70c4b/>

>> Wilt u de minister vragen extra budget vrij te maken via het gemeentefonds, zodat de zorgladder mantelzorg uitgevoerd kan worden en mantelzorgers weten waar ze op kunnen rekenen?

Pas als gemeenten een robuuste ondersteuning van mantelzorg op orde hebben, zullen mantelzorgers in staat zijn de (zwaardere) zorg langer vol te houden. Ondersteuning die ook structureel preventief ingezet wordt en niet alleen als de mantelzorg al overbelast is. Mantelzorgers zullen eerder in beeld moeten komen bij zorgprofessionals, werkgevers en gemeente. Alleen via een integrale aanpak wordt preventie van overbelasting mogelijk. Het gaat hierbij bijvoorbeeld over tijdige inzet van respijtzorg, buitenshuis of in de thuissituatie. Daarbij sluiten we aan bij de aanbevelingen van de respijtaanjager Clemence Ross, waarin zij ervoor pleit dat respijtzorg tijdig, makkelijk en op maat beschikbaar moet zijn.

>> Wilt u de minister vragen om een plan van aanpak, zodat de aanbevelingen van de respijtaanjager uitgevoerd kunnen worden? En vragen of de Tweede Kamer hier na de zomer over geïnformeerd kan worden?

Het gaat niet alleen maar om brede ondersteuning door de gemeente, maar ook om het wegnemen van belemmeringen, zodat mantelzorgers ruimte hebben op het gebied van wonen, werken, financiën etc. Het SCP vroeg hier in haar rapport over werkende mantelzorgers al aandacht voor, door te stellen dat 'werk en mantelzorg op een verantwoorde wijze met elkaar gecombineerd moeten worden'⁴. Dit geldt ook op het gebied van wonen en zorg. Zonder voldoende variatie in woonvormen tussen thuis en verpleeghuis hebben mensen weinig alternatieven om hun eigen verantwoordelijkheid te nemen.

>> Wilt u er bij de minister op aandringen dat de opgave uit de taskforce wonen en zorg worden uitgevoerd en dat gemeenten hun woonzorgvisie op orde hebben? En wilt u het belang van het stimuleren van nieuwe vormen van wonen en zorg bij de minister onder de aandacht brengen?

>> Wilt u de minister vragen om structurele maatregelen die de combinatie arbeid en mantelzorg faciliteert?

Alleen zo ontstaat er een integrale visie op mantelzorg. Een integrale visie, die geborgd moet worden in het zorgstelsel. In het advies van de Commissie Bos zien we dat de positie van de mantelzorg meer dan voorheen is meegewogen. Dat ondersteunen we van harte. Deze zwaardere positie van mantelzorg zouden we ook terug willen zien in de zorgcontouren nota, de regiobeelden en in programma's zoals 'De Juiste zorg op de Juiste plek'. Alleen een integrale benadering van mantelzorg in het gehele zorglandschap draagt bij aan de oplossing voor de langere termijn.

>> Kunt u er bij de minister de aandacht op vestigen dat zowel in de contourennota voor de zorg, als in de regiobeelden en andere zorgprogramma's de positie van mantelzorgers integraal wordt opgenomen?

Tijdens deze crisis is de rol van mantelzorg aanmerkelijk zwaarder en zichtbaarder geworden, zowel thuis, als in verpleeghuizen en ziekenhuizen. De behoefte aan mantelzorg zal alleen maar toenemen in de toekomst. Met minder mensen moeten we meer voor anderen gaan zorgen. Alternatieven -zoals andere woonvormen- ontbreken vooralsnog, en de krapte op de arbeidsmarkt in de zorg blijft. We

⁴ <https://www.scp.nl/publicaties/publicaties/2019/02/13/werk-en-mantelzorg>

kunnen het ons als samenleving niet veroorloven het belang van mantelzorg over het hoofd te zien. Daarom moeten alle partijen hun verantwoordelijkheid nemen in de ondersteuning van mantelzorgers, zodat de toekomstige zorgsituatie van kwetsbare dierbaren houdbaar is- en blijft.

>> Wilt u de minister vragen om samen met de relevante partijen een integrale toekomstvisie op mantelzorg neer te zetten?

Wij hopen dat u voor bovenstaande punten aandacht vraagt in het debat over care. Uiteraard zijn wij bereid dit nader toe te lichten. Voor vragen of opmerkingen kunt u contact opnemen met Mijke Elbers, m.elbers@mantelzorg.nl/ 06-12272008.

Wij wensen u veel succes bij uw inbreng.

Met vriendelijke groet,

Liesbeth Hoogendijk,
Bestuurder MantelzorgNL